

ניתוח הספור ממערכי השיעור לפרק הספור הקצר

כתב וערך: המורה אלי פרה.

הצפירה / אתגר קרת

התצוגה (היצג או אקספוזיציה)

מקום ההתרחשות: בחצר בית-ספר בתיכון-ישראלי. בכיתה ומרחב בית הספר.

זמן ההתרחשות: תחילתו ביום הזיכרון לשואה ולגבורה וסיומו ביום הזיכרון לחללי צ.ה.ל. משך הזמן הוא אם כן שבוע שבין יום השואה ליום הזיכרון.

גיבור הספור: אלי. תלמיד בתיכון ישראלי. מספר-גיבור: הוא מספר עד. מדווח מציאות ישראלית עכשווית וחיי הנוער של שמינסטים בטרם גיוסם לצ.ה.ל. אין בספור רמז לגילו של המספר ובאיזה כיתה הוא לומד, ייתכן והוא בגילם של שרון וגלעד, שמיניסט כמוהם וייתכן בגיל צעיר יותר מאחת הכיתות בשכבה נמוכה יותר. במעשיו הוא מגלה את אופיו ואת עולמו האישי. חש אהדה ומגלה רגישות לזולת ביחסו לשולם השמש. בעל חוש צדק חברתי גבוה ומוכן לסכן את מעמדו החברתי ובלבד שהצדק ייעשה. באופן תיאור הטקסים, גם של יום השואה ובעיקר של טקס יום הזיכרון לחללי צ.ה.ל יש ביטוי פוליטי ונקיטת עמדה פוליטית, עד כדי זילות הטקסים. בביקורת המוסווית של המספר-עד, או בעצם של מחבר הספור, ניתן לחוש את הבוז לסמלים ולטקסים הממלכתיים. אין אמירה בקשר לטקס של יום השואה, אבל בהחלט יש אמירה אירונית-עקיפה לטקס של יום הזיכרון לחללי צ.ה.ל ומערכות ישראל. ומה שיוצא, שבמקום להעביר ביקורת על הדמויות השליליות בסיפור (גלעד ושרון מלכי הכיתה) נערכת ביקורת עקיפה על הטקסים ועל יחס החברה הישראלית לטקסים אלה. הצפירה באה לעשות צדק חברתי אישי של המספר כאשר הוא עצמו אינו מכבד את הצפירה. העיקר שמבחינתו הוא "ניצל" בזכות הצפירה ביום הזיכרון, וה"רעים" נענשים. "הרעים" בספור, מתוארים באור מגוחך; ***אב-טיפוס** (***סטיירואטיפ**) של המאצו הישראלי, והמספר הוא הטוב, המוסרי והרגיש מגיע לסיפוק המוסרי. מבחינה זו, כדאי לשים לב לדבריה של מבקרת הספרות, לאה גולדברג בניתוח שלה על הספור הקצר בהוצאת ספרית הפועלים/כתבים משנת תשכ"ז (בעמ' 118) ושם היא אומרת: "**לפעמים קורה שבסיפורים מסוימים יש חלוקה מגמתית לרשעים ולצדיקים ההופכת סיפורים אלה לכתבי תעמולה גרידא**"...

המספר הוא אנטי גיבור בשל מצבו החברתי, נדחה ונראה כאילו מקופח בגלל יחס החברה אליו. אבל מנגד סיוון ידידתו עושה למענו כדי להציל אותו מזעמם של שרון וגלעד. מבחינה זו היחס של החברה אליו הוא ***אמביוולנטי** (***דו-ערכי**) מצד אחד סיוון "עוזבת" אותו והולכת לשבת בכיסאות האחוריים עם גלעד ושרון ומצד שני היא מזהירה את אלי (גיבור הסיפור) שיברח שלא ייתקל עם שני הזועמים והמתנכלים לו. אולם בעיני עצמו הוא גיבור מבחינה מוסרית שעשה את המעשה הנכון: הוא דיווח על הגניבה של האופניים של שולם השרת בפני המנהל. מעשה שנראה לו לא נכון. שפגע באדם חלש וחסר הגנה, לטעמו. אין לנו שום אינדיקציה לעמדה הזאת, ששולם השרת הוא אדם חלש וחסר הגנה. עם זאת ברור שהמספר רוצה ליצור ניגוד משווע המצביע על חוסר צדק ואטימות מצד ה"רעים", מלכי הכיתה, אלה שהולכים ל"קרבי" והופכים לנערכים בעיני החברה הישראלית, מול "המסכנות" והאהדה שלנו לשולם השרת.

המניע והסיבה להתרחשות: להעביר את המסר חברתי; בהתרסה נגד נורמות מקובלות. להפריך מוסכמות חברתיות מקובלות בחברה הישראלית, שאלה שהולכים לנוער מובחר שבמובחרים, המתנדבים והקרביים, הם אלה שמרוקנים מכל רגישות אנושית ומוסרית. זה עושה עוול משווע לכלל הבחורים הטובים שבבנינו, כי הספור יוצר זיקה בלתי מחייבת האומרת; שמי שהולך לקרבי ומתנדב לקומנדו הוא בהכרח גם חסר רגישות ונחות מבחינה מוסרית נלא היא! כי המעשה של שרון וגלעד תלוי באופנים או בחוסר חינוכם המתאים ולא בגלל היותם כאלה שמתנדבים והולכים לקרבי. אין בסיפור הוכחה לכך שמי שנחשב נבחר ומעולה, דווקא הוא מרוקן מבחינה מוסרית ומערכים אנושיים. הם שמהווים **סטריאוטיפ** (אב-טיפוס) לחברה הישראלית: אנשים חומרניים ומתנשאים. החברה סוגדת לאנשים אלו ואולי חשה סלחנות מתחנפת לשובותם ולמעשיהם הנלוזים ואילו לבן-דמותו של אלי, גיבור הסיפור יש יחס של זלזול ובוז כביכול.

השיא בספור: המפגש והעימות בין אלי לשרון וגלעד בחצר האחורית של בית הספר. אלה "הרעים" שרוצים לסגור חשבון איתו על שהלשין עליהם בגניבת האופניים של שולם השרת בפני מנהל ביה"ס, לבין הנער הטוב והמוסרי והרגיש, אלי גיבור הספור.

ההתרה: שחרור והצלה של אלי מידי שרון וגלעד בזכות הצפירה. אלה מכבדים את הסמלים ואת הטקסים הממלכתיים גם על חשבון האגו והכבוד האישי שלהם, שלא הצליחו לסגור איתו חשבון, והגיבור ניצל מזעמם בזכות אותו סמל וטקס. מלבד ההתרה בספור יש כאן גם מסר חברתי על האופי והריקנות שבטקסים. ביקורת אירונית ועקיפה על ריקנותם של הטקסים כאשר אין במקומם או בצמוד אליהם איזושהי הפנמה ומסרים ערכיים שמאחורי הטקס. האירוניה והגיחוך והאנטיפטיה בתיאור שתי הדמויות השליליות כשהם עומדים דום לשמע הצפירה, נעשה בהשאלה להתנהגותם ויחסם לסמלים ממלכתיים של הדמויות השליליות במחזהו של יארוסלב האשק: "החייל האמיץ שוויק". וזה במידה רבה קצת צורם, לא רלוונטי ולא צודק.